

DOF's havørneekspeditioner til Grønland

DOF'ip Kalâtdlit-nunânut nagtoralingnik ilisimassagssarsiortitsinera

LORENZ FERDINAND

Den grønlandske Havørn er den største af de tre grønlandske rovfugle. Den er udbredt i det sydvestlige Grønland, hvortil den er kommet efter den sidste istid og her p.g.a. den totale isolation fra artsfællerne i Europa har udviklet sig til en særlig underart *Haliaeetus albicilla groenlandicus*.

I en årrække havde en lille gruppe i Dansk Ornithologisk Forening under ledelse af Benny Génsbøl indsamlet oplysninger om Havørnens udbredelse i Grønland, og da meget tydede på, at der var nedgang i antallet af ynglepar, mente vi det var nødvendigt at få startet en systematisk undersøgelse af artens status i Grønland.

På opfordring af Benny Génsbøl besluttede DOF i 1971 derfor at udarbejde et projekt for at få undersøgt Havørnene i Grønland. Projektets målsætning blev defineret i følgende punkter:

- 1) En optælling af det samlede antal ynglepar.
- 2) Tilvejebringelse af ynglebiologiske data, der skulle belyse bestandens levevilkår. Dette skulle gennemføres ved ringmærkning, undersøgelser af ynglesucces, indsamling af data om fødeemner m.v.
- 3) Optagelser af film, fotografier og båndoptagelser af Havørnens liv.
- 4) Kontakt med den grønlandske lokalbefolkning og myndigheder for derved at kunne vurdere deres holdning over for ørnen.

Med denne målsætning og med økonomisk støtte fra Carlsbergfondet og Verdensnaturfonden udsendte foreningen i somrene 1972, 73 og 74 ekspeditionshold til Grønland. Disse undersøgte Havørnens biologi og vilkår i en del af dens yngleområde som beskrevet i de følgende artikler. I 1972 blev der desuden taget films- og båndoptagelser ved to reder nær Julianehåb.

I samarbejde med Danmarks Radio blev der i løbet af efteråret 1972 af Jan Arentz

Kalâtdlit-nunâta nagtoralia Kalâtdlit-nunâne tingmissat tigutsisigdlit pingasûssut angnerssarât. Kalâtdlit-nunâta kitâta kujasingnerussuane siâmarsimavok, tamaungalo pisimavdlune sermerssuakarujugssuarnerata kingugdlup kingornagut, tamânilo Europame nagtoralekati-minit ingmikôrdluinarnine pivdlugo táukunânga ingmikôrutekaleriartorsimavok taigûtilik *Haliaeetus albicilla groenlandicus*.

ukiune ardlalingne Dansk Ornithologisk Forening'ime ilaussortat ardlalinguit Benny Génsbøl pissortaralugo nagtoragdliit Kalâtdlit-nunâne kanok siâmarsimatiginerânik pâsissutigssanik katerssuisimáput, pâsinarsinguatsiar-matdlo nagtoragdliit piarkiortut ikiliartuinartut pissariakartilersimavarput tingmissat táukua Kalâtdlit-nunâne úmassúnerata perkigisártumik misigssuivfiginigssâ.

Benny Génsbøl'ip inatsineratigut DOF 1971-ime aulajangerpok Kalâtdlit-nunâne nagtoralingnik misigssuinigssak pilerssârúsiorni-ardlugo. misigssuinigssap sujunertaisut uko aulajangiúnekarpud:

- 1) nagtoragdliit áiparít piarkiortut kavsiunerisa kisínekarnigssát.
- 2) pâsissutigssat piarkiorneránut túngassut katerssornekarnigssát nagtoragdliit úmassutut kanok atugagssakarnerat pâsiniardlugo. tamâna ingerdlániarnekarpok nalunaerkut-sersuinikut, kanok piarkiordluartiginerisa misigssorneratigut, nerissarissartagaisa pâsiniarnerisigut il.il.
- 3) nagtoragdliit úmassúnerata filmiliornigssâ, ássiliortornigssâ bândimutdlo ímiússinigssak.
- 4) kalâtdlinik misigssuivfiginissat erkâine najugakartunik pissortáinigdlo atâssutekarfigingningningigssak nagtoralingnut kanok isumakarfigingningnerat pâsiniardlugo. taigornekartut táuko sujunertaralugit ani-

fremstillet en halvtimes film om Havørnens liv i yngletiden. Den blev vist i dansk fjernsyn i vinteren 72/73 og ejes af DOF. Undersøgelserne i 1972 var sammen med filmen sikkert stærkt medvirkende til, at Det grønlandske Landsråd i foråret 1973 vedtog at frede Havørnen hele året overalt i Grønland.

Denne fredning fulgte foreningen op ved at fremstille en lille brochure og en plakat, der henvendte sig til den grønlandske befolkning. I 1974 blev der med økonomisk støtte fra Verdensnaturfonden fremstillet en plakat i A3 størrelse med et farvefoto af en flyvende Havørn samt en lille brochure, der på grønlandsk oplyste om ørnens liv, fødevaner m.v. Disse tryksager blev udsendt til skoler, kommunekontorer og lignende steder i hele Vestgrønland, og vi har grund til at tro, at vi med denne form for oplysning nåede ud til næsten hele den grønlandske befolkning.

Med afslutningen af undersøgelsen i 1974 mener vi, at vort projekt stort set har opfyldt den målsætning vi stillede os. Foreningen har dog siden fortsat kunnet følge udviklingen i nogle yngleområder, idet Frank Wille har foretaget ynglebiologiske studier i årene 1976, 77 og 78. Med offentliggørelsen af de efterfølgende artikler afslutter vi dette store Havørneprojekt i denne omgang, og vi kan konstatere, at projektet har medvirket til at øge vor viden om Havørnen og forhåbentlig på længere sigt også at beskytte den.

På foreningens vegne skal jeg takke Benny Génsbøl for hans initiativ til at starte projektet og for hans deltagelse i undersøgelserne og filmsoptagelsen i 1972. Desuden skal jeg takke alle deltagerne i ekspeditionerne; de har alle uden vederlag anvendt måneder på disse undersøgelser: David Boertmann, Jan Eriksen, Jens Christensen, Poul Hald-Mortensen, Finn K. Hansen, Kjeld Hansen, Karl Holgård, Hans Lind og Frank Wille. Vi har i alle årene fået hjælp fra en lang række personer, der er fastboende i Grønland. På foreningens vegne vil jeg takke alle disse og særlig Kaj Nielsen, Julianehåb. Han har været os en uundværlig hjælper, og vi kan slet ikke se, hvorledes projektet skulle have været gennemført med et så godt resultat uden hans hjælp. Alle de direkte udgifter, der var forbundet med ekspeditionerne, blev først og fremmest betalt ved bevillinger fra Carlsbergfondet. Verdensnaturfonden har betalt trykning og udsendelse af

ngaussautekarfitdlo Carlsbergfondet åma Verdensnaturfonden aningaussanik tapersineratigut pekatigigfik 1972-73 åma 74 aussaunerine Kalâtdlit-nunânut ilisimassagssarsiorit-sissarpok. misigssuuartortut tâukua nagtoragdliit pingortitatut pissusê atugarissaitdlo nagtoralekarfingne agdlauserissane matuma kingulnîtune erkartornekartune misigssuivfigait. åmâtaok 1972-ime nagtoragdliit uvdlokarfine mardlungne K'akortup erkânguanîtune filmilornekardlunilo båndimut imiûssinekarpok.

Danmarkip radiua sulekatigalugo 1972-ime ukiâkut Jan Arentz'ip nagtoragdliit piarkinerme nalâne inûnerat filmiliarâ nal. akûnerata agfânik sivisûssusilingmik. filme tâuna Danmark-ime fjernsynikut 72/73 autdlakâtinekarpok DOF'imiddlo piginekardlune. 1972-ime misigssuinerit filmilume pissutaokatâunguatsiakaut Kalâtdlit-nunâta landsrådiata 1973-ime uper-nâkut isumakatigissutekarnerânut nagtoragdliit Kalâtdlit-nunâne tamarme erkigsisimatitaulisassut.

erkigsisimatitsilernek tâuna tapersersorniar-dlugo pekatigigfik nakitârânguamik agdlagartarssuarmigdlo kalâtdlinut sågfigingnigtunik sarkûmersitakarpok. 1974-ime Verdensnaturfonden'ip aningaussanik tapersineratigut agdlagartarssualiornekarpok A3-tut angitigissumik kalipautilingmik åssiartaliutdlugo nagtoralik tingmissok, nakitârânguardlo sananekardlune kalâtdlisut nagtoragdliit inûnerânik, nerissartagâinik il.il. pâsisutigssissok. nakitat tâuko Kalâtdlit-nunâta kitâ tamâkerdlugo atuarfingnut, kommunit agdlagfinut åssigissâinutdlo nagsiûssûnekarput, pissutigssakarpugutdlo isumakâsavdluta taimatut pâsisitsiniainerput kalâtdli-nut tamangajagdluinarnut ângûsimassok.

1974-ime misigssuinerit inârnekarnérâne isumakarput pilerssârusiornivtine anguniaggagssatut aulajangiûssavut nâmagsisimavdlutigik. taimâikaluardle tamatuma kingorna pekatigigigfiup nagtoragdliit uvdlokarfisa ilait alait-sinautarinârsimavai, tâssa Frank Wille ukiune 1976-77 åma 78 nagtoragdliit piarkiornerânut tûngassunik misigssugakarsimangmat. agdlauserissatdlo matuma kingulnîtut sarkûmiutdlugit nagtoragdliit pivdlugit sulissutigissarssuak inâratdlarparput, okarsinauvugutdlo nagtoragdliit pivdlugit pâsisimassakarnerulersisimagâtigut, neriugpugutdlo sujunigssak ungasingnerussok erkarsautigalugo igdlersuisinaunerulersisagâtigûtaok.

pekatigigfik sivnerdlugo Benny Génsbøl

plakat og brochurer samt visse ekstraudgifter. På foreningens vegne takker jeg disse fondsbestyrelser for den tillid og hjælp, man har vist os ved at støtte projektet. Forsvarskommandoen takkes for transporter til og fra Grønland.

kutsaviginiarpara sulíssutiginiagkamik autdartsissúsímanera ámaló 1972-ime misigssuinermit filmiliornermutdlo pekatausimane-re pivdlugit. taimátaok ilisimassagssarsiorner-nut pekatausimassut tamaisa kutsaviginiarpáka; táuko tamarmik akigssarsiakautiginago káumatit ardlerdlugit misigssuineranut atorsimavait: David Boertmann, Jan Eriksen, Jens Christensen, Poul Hald-Mortensen, Finn K. Hansen, Kjeld Hansen, Karl Holgård, Hans Lind og Frank Wille. ukiune misigssuivtíne tamane inugpálugssuarnik Kalátdlit-nunáne najugakavigsunik ikiortekartarsimavugut. pekatigífigdlo sivnerdlugo tamáko tamaisa kutsaviginiarpáka, pingártumik Kaj Nielsen, K'akortok, ilame táunakángikaluarpat tássakauna sulíssutigissavtíne taimak angussakardluartigi-

simásagaluarnerpugut. ilisimassagssarsiorner-nut atassumik torkáinartumik aningaussartútit pingártumik akilernekarpút Carlsberg-fondet`mit. Verdensnaturfonden`ip akilerpai agdlagartarssuit nakitárkatdlo nakiterdlugitdlo nagsiússünerat ingmikutdlo ítumik aningaussartútit ilait. pekatigífigik sivnerdlugo aningaussautekarfít táukua sujulerssuissue kutsavigáka sulíssutigissap tapersersorneratigut tatingningnek ikiükumanerdlo takutisimassait pivdlugit. sákutút kutdlersakarfiat kutsavigine-karpok Kalátdlit-nunánut utimutdlo angatdlá-ssisímanera pivdlugo.

